

ATT OBSERVERA BARN

DE SENASTE AREN har tänkbara *orsaker* till människors och särskilt barns beteenden kommit att dominera diskussionen av såväl diagnos som terapi. Det deskriptiva, fenomenologiska arbets sättet har satts på undantag till förmån för spekulationer över familj och samhälle.

I diskussionen av barn med problem har man under familje- och samhällstänkande — i och för sig visserligen vällovligt — halkat tillbaka till det gamla syndabockstänkandet, som gjort så oändligt mycken skada: »Med en sådan mor resp. far *måste* barnet utvecklas på det olyckliga sätt som skett». Familjedynamiken riskerar att fungera som slagträ mot en eller flera familjemedlemmar.

För att få en stabil bakgrund till diagnos och terapi krävs i första hand ett systematiskt materialsamlade, naturligtvis omfattande familje- och övriga sociala förhållanden men framför allt barnets eget beteende. Uppgifter och observationer rörande barnets sätt att fungera i olika avseenden. En saklig beskrivning utan värdeomdömen eller spekulationer inflätade i redogörelsen. Spekulationerna bör sparas tills man är färdig med materialsamlandet, tills man har alla kort på hand.

ETT UTLÅTANDE om ett barn bör vara indelat i två avdelningar, som enkelt kan rubriceras:

I. Detta har jag iakttagit.

II. Dessa slutsatser anser jag mig kunna dra av mina iakttagelser.

Den första avdelningen, den deskriptiva, är en absolut förutsättning för att den andra ska kunna tillmätas värde. Där finns fakta, som ofta är intressesantare än den andra avdelningens spekulationer, som ofta nog säger mer om observatören än om barnet.

Boken *Barnobservationer* (Almqvist & Wiksell) författad av lärare vid Förskoleseminariet i Göteborg, syftar att ge en handledning i systematiska iakttagelser av barn i

förskoleåldern. Boken riktar sig i första hand till lärare och elever vid förskoleseminarier, till barnsköterskor, lärare och psykologer.

Som en röd tråd går strävan att i barnobservationer nå en så stor objektivitet som möjligt. En sådan uppnås enligt förf. säkrast om flera observatörer kommer fram till samma resultat. I de olika förslag till bedömningar, mallar, schemata och diagram som presenteras har man dock känslan av att risk för skenobjektivitet lurar.

VID OBSERVATION av ett barn måste man ha syftet med observationen klart för sig och välja metod därefter aningen det gäller specialstudier av tex finmotorik, kontaktförmåga eller barnet som helhet. Detta bokens påpekande kan tyckas onödigt men så många patienter som kommer till en barnpsykiatrisk mottagning med ingen eller synnerligen diffus frågeställning, så kan kravet inte överdrivas.

Barnobservationer innehåller betydligt mer än den blygsamma titeln anger. Ett intressant kapitel behandlar teorier om orsaker till avvikande beteenden. Man konfronteras med såväl förlegade teorier som magiska krafter (som författaren naturligtvis tar avstånd ifrån) och fysiologiska och medicinska orsaker, där förf. förtjänstfullt framhåller: »Det viktiga är emellertid att det alltid finns ett samspel mellan somatiska och psykiska processer, så att kroppsliga processer tar sig psykiska uttryck och psykiska upplevelser återverkar på kroppsliga funktioner».

Vidare nämns psykodynamiska mekanismer, där man dock skulle ha önskat en reservation mot uppfattningen beträffande möjligheten av psykiska orsaker till schizofreni. Ett samband är förvisso långt ifrån bevisat.

AV SÄRSKILT intresse är diskussionen av inlärningsmekanismernas betydelse för

beteendet. Utan att nämna ordet beteendeterapi kommer förf. in på detta område. Distinktionen mellan »belöning» och »muta» diskuteras — kanske något sofistikerat. I ett senare kapitel kompletteras den beteendeterapeutiska huvudprincipen — belöning för ett önskat beteende — med synpunkter på olika metoder att behandla ett icke önskat beteende. Ett sympatiskt sätt att undvika vilseledande och belastade uttryck som »onormal», »avvikande» osv är att tala om »önskat» resp. »icke önskat» beteende. Man preciserar ett »icke önskat beteende», ett beteende som kan skada barnet eller andra barn.

I denna bok där man finner utförlig diskussion av barnets motoriska, adaptiva och socia-

la utveckling, hade man gärna sett ett kapitel om observationer beträffande psykosomatiska funktioner, kontroll av blåsa och tarm, navelkollik, migrän, allergi. Ingen läkare skulle anse det som övertramp på sitt område. Som läkare på barninstitutioner är man särskilt tacksam över observationer beträffande de psykosomatiska funktionerna, som så intimt samverkar med personligheten i övrigt.

Som helhet är *Barnobservationer* en nyttig bok, som fyller ett tomrum. Den är väl lämpad som lärobok. Omfattande litteraturuppgifter och ordförklaringar höjer bokens värde. För lekmannen är den kanske något tungläst och svåröverskådlig.

Inga-Greta Agrell